

Burgerschap

Rooms Katholieke Basisschool de Vossenbergh SCHIJNDEL

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Onze schoolgegevens	4
2 De context	5
2.1 De burgerschapswet	5
2.2 Onderwijskerndoelen en burgerschap	5
2.3 Burgerschap als curriculumbouwsteen	7
2.4 Onderwijskwaliteit en burgerschap	8
3 Onze school	9
3.1 Kenmerken van onze school	9
3.2 Risico's	9
3.3 Kennis van diversiteit	10
4 Ons schoolconcept	11
4.1 Algemeen schoolconcept en burgerschap	11
4.2 Missie	11
4.3 Kernwaarden	11
4.4 Basiswaarden	12
4.5 Visie	12
4.6 Doelen rondom burgerschapsonderwijs	13
4.7 Visie-uitspraken	14
5 Uitwerking doelen	15
5.1 Schoolcultuur	15
5.2 Democratische waarden	15
5.3 Maatschappelijke betrokkenheid	16
5.4 Digitaal burgerschap op school	17
5.5 Diversiteit	17
5.6 Maatschappelijke vraagstukken	18
5.7 Democratische betrokkenheid	18
5.8 Globalisering	19
6 Ons aanbod en onze aanpak	20
6.1 Ons schoolcurriculum	20
6.2 Toetsing en afsluiting [Variant-1]	20
6.3 Ons schoolcurriculum [Variant-2]	20
7 Kwaliteitscultuur	21
7.1 Cultuur en structuur op school	21
7.2 Personeelsbeleid	21
7.3 Specialismen	21
8 Zorg voor kwaliteit	22
8.1 Algemeen	22
8.2 Kwaliteitszorg	22
8.3 Monitoring Burgerschap	22
9 Taakverdeling	23
9.1 Verantwoording, evaluatie en dialoog op onze school	23

10 Uitwerking van ons curriculum	24
10.1 Inleiding	24
10.2 Onze lessen burgerschapsonderwijs	24
11 Activiteitenoverzicht van de school	26
11.1 Activiteiten Burgerschap	26

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Dit document presenteert SKOPOS' beleidsplan rondom burgerschap. Deze stichtingsbrede kijk vormt de richtinggever voor onze individuele scholen bij de vertaling naar de eigen context.

Vanuit onze maatschappelijke opdracht, vanuit onze eigen visie en kernwaarden en vanuit de wet hebben we de plicht om burgerschap, sociale cohesie en sociale integratie op een doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen.

“De taak van het onderwijs is breder dan de overdracht van kennis en vaardigheden” (Biesta, 2020). In de kern gaat burgerschap om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.

Bij SKOPOS vinden we het essentieel dat ieder kind zich ontwikkelt tot een zelfstandig, authentiek, weerbaar persoon, met zelfvertrouwen, en inzicht in de eigen talenten en vaardigheden – en hiermee ook aan de slag gaat. Aandacht voor respect, tolerantie en solidariteit helpen om de relatie tot anderen in het oog te houden. We benaderen dit vanuit een holistisch perspectief: de ontwikkeling van de persoonlijkheid en de ontwikkeling van kennis, kunde en talenten zijn met elkaar verbonden.

Dit beleidsstuk sluit aan bij de wetgeving over burgerschap en vertaalt onze visie en doelen naar de aspecten van burgerschap. Hoe kijken we aan tegen burgerschap op school? Wat willen we bereiken?

De stichtingsbrede doelen zijn nader uitgewerkt en verbijzonderd naar de scholen en hun curriculum.

Zo vormt dit gezamenlijke, gedeelde concept over wat burgerschap inhoudt een raamwerk om concreet invulling te geven aan ons (burgerschaps)onderwijs.

1.2 Onze schoolgegevens

Gegevens van de school	
Instellingscode	13YW
Schoolnaam	Rooms Katholieke Basisschool de Vossenbergh
Directeur	Jenny de la Cousine
Adres	Jan van Amstelstraat 36
Postcode + Plaats	5481 HD SCHIJNDEL
E-mailadres	info.vossenbergh@skoposschijndel.nl
Telefoonnummer	073-5474334
Website	bs-devossenbergh.nl

2 De context

2.1 De burgerschapswet

Sinds 2006 is iedere school bij wet verplicht om aandacht te besteden aan burgerschapsvorming. Op 17-11-2020 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de nieuwe aangepaste burgerschapswet, ingegaan op 01-08-2021. Deze wet heeft als doel het versterken van het burgerschapsonderwijs, het verduidelijken van de taken en de rollen van het bestuur en de school en het bevorderen van kansengelijkheid. Het moet leerlingen stimuleren bewust met elkaar om te gaan, samen te leren en te leren omgaan met diversiteit en onderlinge verschillen te accepteren (Van der Laan & Lodeweges, 2021).

De wettelijke burgerschapsopdracht bepaalt:

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - a. Het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school.
 - b. Het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving.
 - c. Het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

Wat betekent de wet concreet voor onze stichting en scholen?

Op basis van onze visie en onze doelen dienen we een samenhangend programma (curriculum) voor de burgerschapsvorming van onze leerlingen te ontwikkelen en onderhouden. Het curriculum verduidelijkt hoe wij burgerschap in de verschillende leerjaren bevorderen, wat leerlingen concreet leren en hoe er geëvalueerd wordt.

De wet spreekt ook over de basiswaarden van de democratische rechtstaat. Daartoe maken we helder op welke manier deze basiswaarden herkenbaar zijn in ons onderwijs. Ons schoolbestuur (het bevoegd gezag) heeft een zorgplicht voor de schoolcultuur. De regering vindt het nodig om een bredere basis te creëren om te kunnen ingrijpen indien een schoolcultuur antidemocratische elementen bevat.

We houden zelf ruimte om inhoud en vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Dat is het logische gevolg van de vrijheid van onderwijs. Hierbij geeft de wet deze verplichtingen:

1. Zorgen voor kennis van de democratie en de rechtsstaat zelf, alsmede de grondrechten
2. Zorgen voor kennis van en inzicht in de werking van en respect voor de basiswaarden
3. In ieder geval (ook) aandacht besteden aan vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit
4. Ontwikkelen van sociale competenties
5. Ontwikkelen van maatschappelijke competenties
6. Een oefenplaats zijn waarin actief kan worden geoefend met de basiswaarden

2.2 Onderwijskerndoelen en burgerschap

De huidige kerndoelen zijn sinds 2006 van kracht. Het zijn er 58 en ze bestrijken de leergebieden: Nederlands, Engelse taal, (Friese taal), rekenen/wiskunde, oriëntatie op jezelf en de wereld, kunstzinnige oriëntatie en bewegingsonderwijs. De kerndoelen voor elk leergebied worden

vooraafgegaan door een beschrijving van de karakteristiek van het leergebied. Voor een overzicht van de kerndoelen met karakteristieken zie <https://www.slo.nl/sectoren/po/burgerschap-po/onderwijsdoelen>.

In het hoofdstuk “Oriëntatie op jezelf en de wereld” staat: in dit leergebied oriënteren leerlingen zich op zichzelf, op hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze problemen oplossen en hoe ze zin en betekenis geven aan hun bestaan. En ook: kinderen vervullen nu en straks taken en rollen, waarop ze via onderwijs worden voorbereid. Het gaat om rollen als consument, als verkeersdeelnemer en als burger in een democratische rechtstaat. Kennis over en inzicht in belangrijke waarden en normen en weten hoe daarnaar te handelen, zijn voorwaarden voor samenleven. Respect en tolerantie zijn er verschijningsvormen van.

De primaire kerndoelen voor burgerschap zijn:

- Kerndoel 36: De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.
- Kerndoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- Kerndoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Andere kerndoelen die gerelateerd kunnen worden aan Burgerschap zijn kerndoel 34, 35, 39, 47 en 53:

- Kerndoel 34: De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
- Kerndoel 35: De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.
- Kerndoel 39: De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- Kerndoel 47: De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.
- Kerndoel 53: De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

We nemen we de bovenstaande kerndoelen als uitgangspunt om deze herkenbaar te verwerken in de lessen op de diverse scholen.

Actualisatie kerndoelen (curriculumherziening)

In de lopende curriculumherziening wordt gewerkt aan kerndoelen voor het nieuwe leergebied burgerschap. Burgerschap is één van de negen leergebieden die een plaats krijgt in het curriculum voor alle leerlingen.

Sinds maart 2024 zijn er conceptkerndoelen voor burgerschap beschikbaar. Deze kerndoelen worden op moment van schrijven beproefd op bruikbaarheid in de praktijk. Dit zijn nog geen definitieve versies; deze zullen pas over enkele jaren wettelijk vastgelegd worden.

Deze thema's bevatten de kern van burgerschap en sluiten aan bij de wettelijke burgerschapsopdracht, en de conceptkerndoelen voor burgerschap;

- Schoolcultuur
- Diversiteit
- Democratische waarden
- Maatschappelijke betrokkenheid
- Democratische betrokkenheid

- Maatschappelijke vraagstukken

2.3 Burgerschap als curriculumbouwsteen

In aanvulling op het voorgaande, burgerschap is één van de bouwstenen voor de herziening van het onderwijscurriculum (zie www.curriculum.nu).

In de samenvatting staat: burgerschapsonderwijs gaat over de ontwikkeling van leerlingen tot democratische burgers. Zij krijgen daarvoor kennis en vaardigheden aangeboden, ze worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen.

Bij burgerschapsonderwijs staan drie basiswaarden centraal die van belang zijn in de democratische, pluriforme samenleving: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Voor leerlingen is de school een oefenplaats voor democratie en het omgaan met diversiteit. Zij leren hoe ze actief kunnen meedoen in een democratische cultuur. Ze leren over besluitvormingsprocessen en de invloed die zij hierop kunnen uitoefenen, passend bij hun situatie en mogelijkheden.

Op de website zijn voor Burgerschap tien bouwstenen beschreven: vrijheid en gelijkheid, macht en inspraak, democratische cultuur, identiteit, diversiteit, solidariteit, digitaal samenleven, duurzaamheid, globalisering en technologisch burgerschap.

Ook dit nemen we mee bij de samenstelling van ons curriculum en onze lessen.

Burgerschap		
Primair onderwijs		Onderbouw voortgezet onderwijs
1	Vrijheid en gelijkheid	
1.1	Vrijheid en gelijkheid Leerlingen leren van, door en over de waarden van de democratische rechtsstaat. Ze beginnen met regelgevingen in de eigen leefomgeving en breiden uit naar de publieke ruimte en samenleving.	Leerlingen reflecteren op het functioneren van de democratische rechtsstaat en de betekenis daarvan in het leven van burgers, en oriënteren zich op basiswaarden en de spanning daartussen.
2	Macht en inspraak	
2.1	Macht en inspraak Leerlingen leren manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vredeswijze kunnen beïnvloeden. Ze maken kennis met macht en gezag en de wijze waarop de groepsgeschied is op verschillende niveaus.	Leerlingen ontwikkelen inzicht in de werking van de democratische rechtsstaat. Ze analyseren maatschappelijke vraagstukken waarin machtsverhoudingen en besluitvormingsprocessen een rol spelen.
3	Democratische cultuur	
3.1	Democratische cultuur Leerlingen leren dat hun stem gehoord wordt en dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvormingsprocessen in de klas. Zij ervaren dat de ander ook een stem heeft en ontwikkelen daarbij overeenkomsten en verschillen tussen mensen.	Leerlingen leren hun mening onderbouwd te uiten en anderen daar in discussie, debat of dialoog van te overtuigen. En hoe verschillen van inzicht, waarden, overtuigingen, behoeften en emoties niet altijd overbrugd kunnen of hoeven worden.
4	Identiteit	
4.1	Identiteit Leerlingen ontdekken hun primaire en secundaire emoties, ambities, talenten en ontwikkelingspunten. Ze raken bewust van identiteitsvorming en reflecteren op idealen, verlangens en waarden.	Leerlingen verkennen hun ambities en toekomstverwachtingen. Ze onderzoeken met welke groep(en) ze zich verbinden voelen en waarom. Ze leren over spanningen tussen identiteitsaspecten.
5	Diversiteit	
5.1	Diversiteit Leerlingen leren woorden te geven aan wat de ander doet en wil en ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen. Ze leren onderlinge conflicten vreedzaam op te lossen. Ze maken kennis met diversiteitsvraagstukken.	Leerlingen verkennen de diverse samenleving in Nederland in de context van een globaliserende wereld, met aandacht voor diversiteitsvraagstukken, spanningen en overbruggingen.
6	Solidariteit	
6.1	Solidariteit Leerlingen ontwikkelen manieren om de eigen en de belangen van anderen te behartigen, alomte uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen.	Leerlingen ontwikkelen inzicht in vraagstukken rond in en uitsluiting, rechtvaardigheid en solidariteit, en hoe daarop te handelen. Ze herkennen het gelijkheidsbeginsel uit artikel 1 van de grondwet en passen het toe.
Burgerschap		
Primair onderwijs		Onderbouw voortgezet onderwijs
7	Digitaal samenleven	
7.1	Digitaal samenleven Leerlingen leren over de effecten van de online wereld op hun identiteit, persoonlijke leven en op de publieke sfeer. Ze leren kritisch en creatief denken over media-inhoud en -processen en daar ook naar handelen.	Leerlingen ontwikkelen inzicht in het eigen mediagebruik en dat van de ander. Ze leren dat media invloed hebben op het sociale en politieke leven en op welke wijze. Ze onderzoeken de betrouwbaarheid van bronnen.
8	Duurzaamheid	
8.1	Duurzaamheid Leerlingen leren in duurzaamheidskwesties over verschillende waarden en belangen en de gevolgen daarvan voor de leefomgeving, nu en later. Ze leren duurzame keuzes te herkennen en te reflecteren op hun eigen gedrag.	Leerlingen leren over de spanningen tussen de waarden en belangen die verbanden zijn met People Planet Prosperity en die invloed hebben op de leefomgeving dichtbij en ver, nu en later, en daarbij kritisch te zijn op eigen keuzes.
9	Globalisering	
9.1	Globalisering Leerlingen verkennen hoe zijzelf, klassenoten en andere mensen in Nederland verbanden zijn met andere delen van wereld en leren over internationale samenwerking.	Leerlingen ontwikkelen inzicht in de vermenigvuldiging en onderlinge afhankelijkheid van landen en gebieden, migratie en verbodsbepalingen; de rol van de EU en VN en hun eigen mogelijke invloed.
10	Technologisch burgerschap	
10.1	Technologisch burgerschap Leerlingen leren over de invloed van technologische ontwikkelingen op henzelf en hun leefomgeving. Ze leren ethische kwesties te herkennen en gaan in gesprek over verschillende perspectieven, die ze zelf kunnen innemen.	Leerlingen leren vraagstukken rond technologie te analyseren en er een mening over vormen. Ze zijn zich bewust van de invloed van technologische ontwikkelingen op hun eigen leven, dat van anderen, op politiek en samenleving.
11	Denk- en handelwijzen	
11.1	Denk- en handelwijzen Leerlingen leren kritisch denken en handelen, ethische vermogens, ethisch redeneren en communiceren. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang met de inhoud van de overige bouwstenen.	Leerlingen leren kritisch denken, ethisch redeneren, communiceren en ethische empathische vermogens. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang met de inhoud van de overige bouwstenen.

Legenda	
Democratie (groen opdoekt)	Democratie (groen opdoekt)
Diversiteit (groen opdoekt)	Diversiteit (groen opdoekt)
Huishoudelijke vaardigheden (groen opdoekt)	Huishoudelijke vaardigheden (groen opdoekt)
Denk- en handelwijzen (groen opdoekt)	Denk- en handelwijzen (groen opdoekt)
Bouwstenen	Bouwstenen

2.4 Onderwijskwaliteit en burgerschap

Het Onderzoekskader 2021 van de Onderwijsinspectie beschrijft (onder andere) de standaarden die van belang zijn voor de kwaliteit van een school:

- OP1: Aanbod
- OP2: Zicht op ontwikkeling en begeleiding
- OP3: Pedagogisch-didactisch handelen
- OP4: Onderwijstijd
- OP6: Afsluiting
- VS1: Veiligheid
- VS2: Schoolklimaat
- OR1: Resultaten
- OR2: Sociale en maatschappelijke competenties
- SKA1: Visie, ambities en doelen
- SKA2: Uitvoering en kwaliteitscultuur
- SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog

In een aantal standaarden komen onderdelen van burgerschap aan de orde. Bij het toezicht hanteert de Onderwijsinspectie geen eigen (expliciete) eisen voor burgerschap. De wet met daarin de minimeisen vormt het uitgangspunt. Onze stichting en scholen mogen dus een eigen en passende invulling geven aan burgerschap, zolang we maar voldoen aan de wet.

De wet vraagt:

1. De school moet actief burgerschap en sociale cohesie op een doelgerichte en samenhangende wijze bevorderen: OP1, OP2 en OR2.
2. De school moet kennis van en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bevorderen: OP1, VS1 en VS2.
3. De school moet sociale en maatschappelijke competenties ontwikkelen: OP1 en VS2.
4. De school moet zorgen voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden, een schoolcultuur waarin leerlingen worden gestimuleerd om te oefenen met de basiswaarden: OP3, VS1 en VS2.
5. De school moet zorgen voor een veilige omgeving waarin leerlingen en personeel zich geaccepteerd voelen: OP3, VS1 en VS2.

3 Onze school

3.1 Kenmerken van onze school

Om effectief gestalte te geven aan burgerschapsonderwijs vinden wij het noodzakelijk om de 'omgeving' van de school in kaart te brengen. Immers, goed burgerschapsonderwijs sluit aan bij de leefwereld van de leerlingen, hun interesses, hun problemen en bij de risico's die hiermee gepaard gaan. Allereerst geven we korte typering van de leerlingen, de ouders en de omgeving van de school, en vervolgens beschrijven we de mogelijke risico's. Het laatste is van belang om de leerstof en de aanpak vast te stellen.

Aspect	Korte typering
De leerlingen	De populatie van basisschool de Vossenbergh is divers, maar wordt gekenmerkt door een forse groep NT2 gezinnen en daarnaast een groot aantal kwetsbare kinderen. De schoolweging is 34,22
De ouders	Ouderbetrokkenheid komt moeilijk van de grond. Dit komt o.a. enerzijds door de taalbarrière anderzijds door de 'zorgen' die er thuis zijn. Ouders zijn allang blij dat hun kind gewoon naar school kan. Er zijn ook ouders die juist de Vossenbergh als school kiezen, vanwege de kleinschaligheid en omdat zij het waardevol vinden dat hun kind in aanraking komt met een diversiteit aan culturen.
De omgeving	Veel kinderen en ouders die op de Vossenbergh zitten groeien op in een minder kansrijke omgeving (veel sociale huur/ permanente bewoning op camping). In de wijk rondom de scholen is sprake van jeugdoverlast, waarbij geconstateerd wordt dat de jeugd steeds jonger is (groep 6-7-8).

3.2 Risico's

Gelet op de kenmerken van de leerlingen, de ouders en de omgeving zien wij de volgende risico's voor de ontwikkeling van burgerschap in de thuissituatie.

Risico's voor de sociale ontwikkeling	.-Thuis gelden er andere normen en waarden dan op school. - Thuis wordt niet altijd het goede voorbeeld gegeven t.o.v. begrip voor andere mensen - Door traumatische gebeurtenissen in het verleden is het moeilijker positief gedrag te laten zien.
Risico's voor democratisch burgerschap	- Thuissituatie waarbij de man (vader in 't gezin) meer status heeft dan de moeder
Risico's voor participatief burgerschap	-Armoede in gezinnen
Risico's voor ontwikkeling identiteit	- Door andere opvattingen, mogen kinderen niet altijd thuis zichzelf zijn.
Risico's voor algemene ontwikkeling	- Ouders zijn minder betrokken bij school. Zij zoeken minder contact, krijgen minder mee. Wellicht door taalbarrière.
Risico's in relatie tot de basiswaarden	- Vanwege verschil in cultuur, andere basiswaarden en principes

De bovenstaande risico's hebben de volgende consequenties voor onze aanpak en de leerstof:

1. De school moet een veilige plek zijn, waarbij kinderen d.m.v. onze Pedagogische Huisstijl leren over onze normen en waarden.
2. Vooral in de groepen 6 t/m 8 wordt meer ingestoken op de sociale ontwikkeling en identiteit. Dit doen we door het aanbieden van groepsgeluk.

3. Steeds weer opnieuw ouders proberen te betrekken bij school. Zodat we vanuit de driehoek-verbinding verder kunnen bouwen.
4. Vanwege cultuurverschillen, wordt er bij levensbeschouwing aangesloten op de belevingswereld van de kinderen. Dus ook Suikerfeest, Ramadan etc. komen aanbod.
5. Leerkrachten zijn op de hoogte welke hulp/instanties zij kunnen aanvliegen om ouders met armoede te helpen. Wij zijn als school bewust van onze signalerende rol.
6. Wij bieden NT-2 onderwijs op de Vossenbergh en zijn bezig met het ontwikkelen van een rijke taalomgeving.

3.3 Kennis van diversiteit

Op onze school hebben we als team voldoende zicht op de culturele achtergrond, de gewoontes en de normen en waarden van onze leerlingen en hun ouders. We beschikken over afspraken en beleid over de omgang met diversiteit. De directie en de medewerkers onderhouden contacten met culturele en religieuze instellingen in de 'omgeving' van de school. We proberen de kloof tussen school en thuis zo klein mogelijk te maken. Ons pedagogisch uitgangspunt is dat verschillen er mogen zijn; we beschikken over de kennis en de vaardigheden die ons in staat stellen om rekening te houden met culturele verschillen.

4 Ons schoolconcept

4.1 Algemeen schoolconcept en burgerschap

Om goed burgerschapsonderwijs te (kunnen) geven, hebben we vastgesteld wat we onder burgerschap verstaan. Burgerschap verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan en dan met name naar de manier waarop we omgaan met verschillen tussen mensen, met diversiteit, met tegenstellingen en met conflicten.

Daarnaast verwijst burgerschap naar de relatie tussen overheid en burgers, naar de manier waarop we beslissingen nemen en naar de rechten van de mens. De wet schrijft voor dat we ons richten op (1) kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en (2) het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Deze aspecten worden hierna uitgewerkt aan de hand van de strategische essenties van de stichting en de scholen.

4.2 Missie

Ieder mens is meesterlijk, is onze overtuiging binnen SKOPOS. En ieder mens heeft het recht heeft om te leven en te leren, om te groeien en te spelen. We vinden dat het omarmen van verschillen overeenkomsten creëert. En we vertrouwen erop dat unieke individuen samen wonderen kunnen verrichten. Het is ons levenswerk om de “leer-kracht” in mensen te ontwikkelen. Mensen weerbaar en wendbaar te maken, bewust van hun potentieel, fit voor hun avonturen. Want onze kinderen komen, groeien en gaan; onze impact duurt een mensenleven lang.

De missie van onze school is als volgt:

Op Basisschool de Vossenbergh mag je zijn wie je bent, met respect voor de ander. Daarnaast bieden wij onze leerlingen een goede basis. Wij vinden het belangrijk dat leerlingen kennis niet alleen onthouden, maar ook leren toepassen in verschillende situaties. Wij geven onze leerlingen de ruimte om zichzelf te leren kennen. Dit betekent voor ons dat leerlingen zich bewust worden van hun talenten en leerpunten. Om dit te kunnen, leren wij ze reflectievaardigheden en bieden wij hun de ruimte om zich in alle veiligheid te ontwikkelen. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen op school gemotiveerd, nieuwsgierig en betrokken zijn. Daarnaast willen we graag dat ze doorzettingsvermogen hebben om hun doelen te bereiken. We leren de leerlingen zelfstandig te werken en maken ze mede verantwoordelijk voor hun eigen leerproces.

Naast het overdragen van basiskennis, stimuleren wij onze leerlingen om zelf kennis te creëren. Daarom leren wij onze leerlingen om kritisch en creatief te denken. Wanneer zij een probleem krijgen voorgelegd, kunnen zij hier zelf een oplossing voor bedenken. Wij brengen onze leerlingen bewust sociale vaardigheden bij d.m.v. onze Pedagogische Huisstijl 'Vier 't geluk'.

4.3 Kernwaarden

Waarvoor staan we? Wat vinden wij ten diepste belangrijk? Wat maakt ons ons? Dit zijn de kernwaarden van SKOPOS:

- **Vertrouwd:** Ouders hebben ons hun kinderen toevertrouwd. Iedere dag houden we dat vertrouwen hoog, geholpen door openheid, dialoog en respect. We gaan uit van gelijkwaardigheid, proberen de hele mens te zien en elkaar te begrijpen. We verwelkomen en zoeken overeenkomsten, geven ruimte en respecteren verschillen.
- **In beweging:** Onderwijzen en opvoeden gaan hand in hand. Dus we werken samen met ouders en ons netwerk. Zodat kinderen kunnen leren en spelen in een vertrouwde en inspirerende omgeving. Waarin falen niet bestaat, fouten erbij horen en resultaten context krijgen. Zo groeien we samen.
- **Eigenaarschap:** We zeggen wat we doen en we doen wat we beloven. We zoeken balans in vasthouden en loslaten, geven en nemen, individueel belang en groepsbelang. En we moedigen elkaar aan om verantwoordelijk, respectvol, initiatiefrijk en ondernemend te zijn. Want we geloven in onszelf en onze principes, en we inspireren anderen.
- **Plezier:** Dat kinderen met plezier naar school gaan vormt de basis voor de rest. We hebben een optimistische kijk op de wereld. Er is altijd ruimte voor spelen, voor nieuwe dingen, voor gekkigheid. Heerlijk, die uitwisseling van positieve energie.

Deze waarden raken de identiteit en kernwaarden van Basisschool de Vossenbergh. Dit zijn de volgende:

1. Wij zijn een veilige school
2. Wij geven steengoede lessen
3. Ieder kind is in beeld
4. We doen het samen
5. We werken kindgericht

4.4 Basiswaarden

Een belangrijk aspect van de wettelijke burgerschapsopdracht is de bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. De relevante basiswaarden voor het onderwijs zijn vastgelegd in het wettelijke kader. Het gaat om:

- Vrijheid van meningsuiting
- Gelijkwaardigheid
- Begrip voor anderen
- Verdraagzaamheid [tolerantie]
- Afwijzen van onverdraagzaamheid
- Afwijzen van discriminatie
- Autonomie
- Verantwoordelijkheidsbesef

Vanuit een bredere, strategische context neemt SKOPOS de volgende megatrends in de veranderende maatschappij mee in haar burgerschapsonderwijs:

- **Maatschappelijk evolutie:** vast wordt flexibel, houvast slijpt, autoriteit is niet meer vanzelfsprekend, meerstemmigheid klinkt. Wet- en regelgeving verandert. Individualisering en informalisering vereist zelfsturing, kritisch zijn, eigen waarde(n), initiatief, mondigheid en participatie. Onderwijs kan een cruciale rol nemen in persoonsvorming en burgerschap, en bijdragen aan een open houding en wederzijds begrip (ook in de relatie met en de betrokkenheid van ouders).
- **Diversiteit en kansen(on)gelijkheid:** terwijl de maatschappij en de klas volop divers zijn, lijken de negatieve bijwerkingen van vroege selectie binnen het huidige stelsel moeilijk te overkomen. Ook de toenemende tweedeling in de maatschappij (jong en oud, autochtoon en allochtoon, hoogopgeleid en laagopgeleid, rijk en arm) is van invloed.
- **Inclusief onderwijs:** alle kinderen samen naar school, waarbij de school zich aanpast aan de mogelijkheden van de leerling. Het aanvaarden van de verscheidenheid en gelijkwaardigheid van leerlingen en het aanbieden van maatwerktrajecten creëert een spanningsveld tussen wens en werkelijkheid. Is er voldoende draagvlak en draagkracht om dit te realiseren?
- **Digitalisering,** internationalisering en innovatie van onderwijs: online in combinatie met offline, verlevendiging van leervorm en lesstof, meertalig onderwijs, samenwerking met partners buiten het onderwijs, curriculumvernieuwing. Maar ook: de rol van onderwijs in identiteitsontwikkeling, persoonsvorming en zelfactualisatie, en als maatschappelijke pijler.

Op elke school besteden we doelgericht (intentioneel) aandacht aan de basiswaarden. Daarnaast komen ze aan bod bij andere lessen wanneer dat nodig en/of nuttig is.

4.5 Visie

“Samen zijn we meesterlijk” is de slogan die de grondgedachte van de visie van SKOPOS verwoordt. Ieder mens is meesterlijk, is onze overtuiging. Een toekomst waarin iedereen meesterlijk kan zijn, daar worden wij professioneel gelukkig van. Kinderen, ouders, medewerkers, ondernemers. En daar gaan we voor met heel SKOPOS en de organisaties waarmee we samenwerken.

Waarom?

Ieder mens is meesterlijk, is onze overtuiging. En ieder mens heeft het recht om te leven en te leren, om te groeien en te spelen. We vinden dat het omarmen van verschillen overeenkomsten creëert. En we vertrouwen erop dat unieke individuen samen wonderen kunnen verrichten. Het is ons levenswerk om de “leer-kracht” in mensen te ontwikkelen. Mensen weerbaar en wendbaar te maken, bewust van hun potentieel, fit voor hun avonturen. Want onze kinderen komen, groeien en gaan; onze impact duurt een mensenleven lang.

Hoe?

Iedereen huppelend naar school en wijzer naar huis, dat is de manier waarop. Bij SKOPOS helpen we ónze mensen – klein of groot, jong tot oud, kind en team – met ontdekken en ontwikkelen. Kennis en kunde, én talenten. Fysiek, emotioneel, intellectueel, artistiek en sociaal. Gedreven door onze kernwaarden: Vertrouwd, In beweging, Eigenaarschap en Plezier.

Wat?

Leven en leren, groeien en spelen – dat doen we samen. Elke dag vormt een onderdeel van de leerreis voor het leven – voor het kind, voor de groep en voor de professional. Met steengoede lessen rondom toepasbare basiskennis, basisvaardigheden en basishoudingen. Taal, lezen, rekenen, samenwerken, omgaan met elkaar. Kinderen ontwikkelen hun eigen, trotse identiteit. Vertrouwen in zichzelf en in hun vermogens. Perspectief op de wereld. Een klank- en schrijfbord voor hun dromen. Alle ruimte om te fantaseren, ondernemen en spelen. Samen werken we aan groei en resultaten.

Burgerschapsontwikkeling zit verweven in het strategische verhaal van SKOPOS. Elk van onze scholen vormt een mini-maatschappij waar kinderen samen leren en werken aan het leven in de grote maatschappij.

Basisschool de Vossenbergh is een kleine en overzichtelijke school met oog voor ieder kind, we kijken op onze school naar wat het kind nodig heeft. Hierbij verzorgen we goed onderwijs voor alle leerlingen in een fijne wijk met een diversiteit aan cultuur. Het team van de Vossenbergh bestaat uit gedreven leerkrachten vol expertise en hart voor de leerlingen. De diversiteit mag er zijn en wij omarmen dat. We richten ons onderwijs zo in, dat er ruimte is voor verschillen en we kennis krijgen van verschillende culturen en normen en waarden. We streven ernaar het beste uit het kind te halen om zo tot optimale persoonlijke groei te komen. We kijken hierbij naar talenten en leerpunten, om vervolgens het kind te ondersteunen bij het zetten van de volgende stap in zijn of haar ontwikkeling.

Met onze Pedagogische Huisstijl ‘Vier ‘t geluk’ zorgen we voor een veilige en vertrouwde plek waarbinnen leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Wij geven leerlingen het gevoel dat ze de moeite waard zijn en we helpen hen goede resultaten te behalen, waarmee we ze voorbereiden op een complexe maatschappij. We leren de leerlingen de beste versie van zichzelf te worden. We vinden de driehoeksverhouding kind-ouders-school van groot belang, om zo samen te zorgen dat het kind veel leert, maar bovenal gelukkig is en graag naar school gaat.

4.6 Doelen rondom burgerschapsonderwijs

Vanuit de visie, missie en kernwaarden van SKOPOS zijn doelen voor burgerschapsonderwijs vastgesteld. Deze doelen ondersteunen elke school bij de persoonsvorming van de leerlingen en de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties. Het betreft de volgende doelen.

OP1: Aanbod burgerschap

- Bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat
- Ontwikkelen van sociaal maatschappelijke competenties
- Alle scholen bieden een breed aanbod aan vak- en vormingsgebieden voor alle kinderen, afgestemd op de leer- en ontwikkelwensen en -mogelijkheden van het kind.
- Kinderen zijn en voelen zich op hun plek op hun school; geen kind gaat onnodig naar school buiten Schijndel.

VS2: Schoolklimaat

- Leerlingen voorbereiden op de maatschappij

- School als “oefenplaats”
- Leren omgaan met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat
- Personeel vertoont voorbeeldgedrag
- Aanbod en aanpak afgestemd op populatie en context
- Alle kinderen voelen zich vrij en fijn op school.
- Alle scholen besteden impliciet en expliciet structureel aandacht aan samen leven en samen leren
- Alle mensen binnen de school voelen zich vrij om zich te uiten, er is wederzijds respect voor elkaar en elkaars mening, en zijn positief-kritisch
- Kwaliteiten en valkuilen zijn bekend, worden benoemd en worden benut of gecompenseerd

OR2: Sociale en maatschappelijke competenties

- Goed beeld van de kenmerken van de leerlingenpopulatie
- Ambitieuze verwachtingen met als uitgangspunt aansluiting op het voortgezet onderwijs en in de maatschappij
- Onderbouwde resultaten die op een betrouwbare, inzichtelijke manier in kaart worden gebracht
- Schoolverlaters zijn toegerust om de overstap met zelfvertrouwen te maken; voldoende sociaal en emotioneel competent, met een positief en voldoende sterk zelfbeeld

SKA1: Visie, ambities en doelen

- School heeft een gedragen visie (inclusief ambities en doelen), gericht op een ononderbroken ontwikkeling van de leerlingen
- Er wordt rekening gehouden met (taal)achterstanden, burgerschap en specifieke leerbehoeften om bij te dragen aan gelijke kansen voor alle leerlingen
- School geeft invulling aan levensbeschouwelijk burgerschapsonderwijs vanuit de katholieke/openbare identiteit en behandelt thema's vanuit de bredere strategische context, die een fundamentele rol spelen in de ontwikkeling van leerlingen tot mensen die zelfbewust, nieuwsgierig, kritisch en verantwoordelijk in het leven staan

SKA2: Uitvoering en kwaliteitscultuur

- Schoolleiding zorgt voor een professionele en veilige leer- en verbeter cultuur in de school
- School werkt gericht aan het bereiken van de onderwijskundige doelen

SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog

- Schoolleiding evalueert, analyseert en beoordeelt in hoeverre de doelen worden gerealiseerd en informeert het bestuur daarover

4.7 Visie-uitspraken

5 Uitwerking doelen

5.1 Schoolcultuur

In het Onderzoekskader 2021 van de Onderwijsinspectie wordt (onder meer) het thema Schoolklimaat beschreven. Een school moet zorgen voor schoolklimaat dat bijdraagt aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Oftewel: de school moet de leerlingen voorbereiden op het leven in de maatschappij.

De school zorgt samen met de leerlingen voor een democratische cultuur. Het gaat er hierbij om dat de school zorgt voor een veilige schoolomgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie, dat de school activiteiten aanbiedt die de betekenis van democratische waarden laten zien en dat de school kritische denkvaardigheden en morele en ethische oordeelsvorming stimuleert.

Zo brengen we (jaarlijks) de kenmerken van de leerlingenpopulatie en de leefwereld in beeld, zodat we onze (ambitieuze) doelen, onze aanpak en ons leerstofaanbod op die kenmerken blijven afstemmen. We zien de sociale ontwikkeling als een onderdeel van burgerschap, in het besef dat de sociaal-emotionele ontwikkeling een voorwaarde is voor goed burgerschap. Alleen als je goed in je vel zit, en als je goed kunt omgaan met anderen en de omgeving waarin je leeft, kun je een actieve rol vervullen in de maatschappij.

Kernvragen die we onszelf stellen;

- Hoe gaan we met elkaar om binnen de school zodat leerlingen actief oefenen met basiswaarden en burgerschapscompetenties?
- Hoe zorgen we voor een veilige oefenomgeving?
- Wat zijn de regels en afspraken binnen de school?
- Hoe zorgen we dat docenten onze waarden, normen, regels en afspraken voorleven?

Onderstaand stukje stond bij Algemene en culturele ontwikkeling en is verplaatst;

Wij bezien algemene ontwikkeling ook in het kader van de zogenaamde brede ontwikkeling. Daarbij gaat het er om dat de leerlingen zich ontwikkelen tot competente personen, tot personen die kunnen denken, kunnen (in)voelen en situationeel kunnen handelen. Ten aanzien van de brede ontwikkeling onderscheiden we het cognitieve, het creatieve, het sociaal-emotionele, het zintuiglijke en het motorische. Deze aspecten hangen met elkaar samen en ze beïnvloeden elkaar wederzijds.

Kenmerkend voor onze school is dat wij aan de sociaal-emotionele ontwikkeling werken met behulp van onze aanpak 'Vier 't geluk!'. Bij deze aanpak staan de 4 pijlers (samen, respect, rust en veiligheid) centraal. Deze grote begrippen zijn omgezet in gedragsuitingen vanuit het ik-perspectief waar dagelijks aandacht voor is (Zie Pedagogisch Protocol in de bijlagen voor een uitgebreide beschrijving). Ook krijgen de groepen 3 t/m 6 jaarlijks Rots en Water trainingen van opgeleide expertcollega's. In deze training richten we ons op zowel het intrapersonlijke domein (hoe zien leerlingen zichzelf) als het interpersoonlijke domein (hoe gaan leerlingen met elkaar om). Daarnaast volgen we de ontwikkeling met een leerlingvolgsysteem (Leerling in Beeld). De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen wordt besproken tijdens de groeps- en leerlingbesprekingen (medio en eind) en tijdens de gesprekken met de ouders van de leerlingen.

5.2 Democratische waarden

Binnen dit thema verwerven leerlingen kennis over de ontwikkeling en betekenis en van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Ze leren over het belang van de Nederlandse Grondwet en verschillende mensenrechtenverdragen voor de bescherming van deze waarden. Daarnaast verkennen leerlingen de grenzen van de democratische waarden en wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen voor hen betekenen. Ze leren af te wegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst. Deze verkenning en afweging vindt plaats op basis van verschillende ethische en morele perspectieven.

Aan onze democratische rechtsstaat liggen historisch drie basiswaarden ten grondslag: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Nadenken over de betekenis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en jezelf daartoe leren te verhouden is een taak van burgerschapsonderwijs.

Leerlingen groeien op in en door een democratische cultuur waarin zij vrij zijn om fundamenteel met

elkaar van mening te verschillen. Leerlingen leren over en van ervaringen met de basiswaarden die ten grondslag liggen aan de democratische rechtsstaat, zoals deze staan in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind. Ook leren zij van ervaringen met de rechten en plichten die hieruit voortvloeien.

Wij verbinden de term “democratisch burgerschap” met twee zaken: het gaat om (1) kennis van en (2) betrokkenheid bij de democratie. Ons onderwijs moet ervoor zorgen dat onze leerlingen als volwaardig burgers aan de samenleving kunnen deelnemen.

Onze school functioneert als een oefenplaats voor democratisch burgerschap (zie het Onderzoekskader 2021). We zorgen voor een veilig en inclusief schoolklimaat waarin we onze leerlingen laten oefenen in relatie tot de basiswaarden en de door ons vastgestelde sociale en maatschappelijke competenties. Het democratisch burgerschap wordt bij uitstek geoefend in ons curriculum, tijdens de aanpak 'Vier 't Geluk!' (gehele school) en tijdens het lesprogramma Verkiezingen in de bovenbouw. Ook vaardigheden als debat voeren, discussiëren, argumenten/tegenargumenten opstellen worden behandeld in de taallessen.

Onze school richt zich ten aanzien van democratisch burgerschap niet alleen op vaardigheden en attitudes, maar ook op kennis. We vinden dat een gebrek aan kennis de democratie ondermijnt. Onze leerlingen moeten weten hoe ons politieke bestel functioneert en wat de belangrijkste aspecten zijn van een gezonde democratie.

Daarnaast beschikt onze school over een leerlingenraad. De leerlingenraad komt 2 x in de maand bij elkaar om zich te buigen over dilemma's in en buiten de school. Zij maken zelf de agenda (met behulp van een leerkracht) en de notulen.

5.3 Maatschappelijke betrokkenheid

Maatschappelijke betrokkenheid gaat over de actieve deelname en verantwoordelijkheid van individuen in de samenleving. Het omvat het begrip van maatschappelijke kwesties, vrijwillige inzet voor het algemeen belang en het streven naar positieve verandering. Bij dit conceptkerndoel leggen we ook de link met talentontwikkeling. Leerlingen verkennen de eigen mogelijkheden tot maatschappelijke betrokkenheid. Dat kan inzichten opleveren over hun eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties (kwaliteitenreflectie) en in hun motieven voor maatschappelijke betrokkenheid (motievenreflectie). Door bijvoorbeeld te onderzoeken welke maatschappelijke organisaties het beste aansluiten bij hun persoonlijke normen en waarden en zich te oriënteren waar ze het beste tot hun recht komen, verbreden en verdiepen leerlingen hun werkbeeld (werkexploratie). Het afwegen van je mogelijkheden voor maatschappelijk handelen en vervolgstappen (hoe bereik ik mijn doel?) kan worden gezien als onderdeel van loopbaansturing.

Leerkrachten zorgen dat ze hun leerlingen kennen, dat ze weten in welke “clubjes” ze actief zijn. We stimuleren onze leerlingen om actief te zijn of te worden in clubverband. In dat kader bieden we onze leerlingen bijvoorbeeld mogelijkheden aan om kennis te maken met een sportvereniging of deel te nemen aan culturele activiteiten.

In onze lessen geven we aanzetten tot gemeenschapszin, leren we ze om betrokken te zijn op de omgeving en daarvoor ook verantwoordelijkheid te nemen. We vinden het principe “heitje voor een karweitje” belangrijk. Iets belangeloos voor anderen doen, iets voor anderen doen zonder dat daar direct een tegenprestatie tegenover staat. Dit principe wordt al geoefend in de groepen, omdat we de leerlingen elkaar laten helpen bij hun werk. De leerlingen zorgen er samen voor dat het klaslokaal en de gang een verzorgde indruk maken. En groter: jaarlijks denken de groepen na over wat zij kunnen doen voor de directe omgeving van de school en/of voor de mensen in de wijk. De kernvraag is steeds: hoe zorgen wij samen voor leefbare klas, een leefbare omgeving, een leefbaar dorp, een leefbare stad et cetera. Hoe zorgen wij voor een omgeving waarin we samen met anderen (met een diversiteit aan culturen) met plezier kunnen werken, wonen en leven?

Kenmerkend voor onze school is dat wij een samenwerking hebben met Stichting Philadelphia. Dit is een ontmoetingsplek, leerwerktraject en werk- en dagbestedingslocatie in Schijndel voor mensen met een (licht) verstandelijke beperking, psychische problematiek en niet aangeboren hersenletsel. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen zich inzetten voor anderen, los van de school.

5.4 Digitaal burgerschap op school

Onze leerlingen maken niet alleen deel uit van onze maatschappij, maar ook van onze digitale maatschappij. En het laatste vraagt om effectief digitaal burgerschap. Dit speelt bijvoorbeeld een rol bij het gebruik van sociale media. Digitaal burgerschap betekent dat leerlingen bewust en verantwoord met internet, sociale media, mobiele telefoon en andere media kunnen omgaan.

De website www.curriculum.nu wijst op de relatie burgerschap en digitale geletterdheid. Eén van de tien bouwstenen is digitaal samenleven. Kennisnet verdeelt digitale geletterdheid in vier onderdelen:

1. Informatie en verwerking
2. ICT-basisvaardigheden
3. Computational thinking
4. Mediawijsheid

In het kader van dit beleidsstuk gaat het met name om burgerschap en mediawijsheid. Op de website www.curriculum.nu staat de volgende toelichting: “In de onderbouw van het primair onderwijs beginnen leerlingen verschillende mediabronnen te gebruiken en ontdekken ze dat deze niet voor iedereen even toegankelijk zijn. Hiermee communiceren ze met anderen en zoeken en/of ontvangen ze informatie. Mediagebruik zal veelal spontaan en spelenderwijs plaats vinden, al dan niet op initiatief van de school. Gezien de complexiteit hiervan is de rol van volwassenen hierbij van groot belang. In de bovenbouw van het primair onderwijs krijgen leerlingen meer inzicht in het eigen mediagebruik en ontwikkelen ze een kritische houding ten opzichte van bronnen en informatie. Het bewustzijn van de wijze waarop media invloed hebben op beeldvorming, waarheidsvinding en identiteit neemt toe. Leerlingen leren gevaren van mediagebruik te herkennen voor zichzelf en voor anderen en daarnaar te handelen: bepaalde media-uitingen vermijden of bij twijfel een volwassene inschakelen.”

Primair vraagt digitaal burgerschap om digitale kennis en kunde. We moeten onze leerlingen laten kennismaken met en gebruik laten maken van nieuwe technologieën. En tegelijkertijd moeten we aandacht besteden aan bijpassend gedrag. Oftewel: wat kun je met sociale media? Hoe kun je die effectief inzetten? En hoe maak je op een correcte manier gebruik van deze (nieuwe) media? Een relatief nieuw element is de omgang met “fake news” en de stortvloed aan meningen die je aantreft op internet en diverse sociale media. Op school vinden we het belangrijk om onze leerlingen te ontwikkelen tot kritische burgers, tot burgers die voortdurend afwegen wat past bij hun eigen ideeën en die informatie met voldoende distantie kunnen analyseren.

5.5 Diversiteit

Binnen dit thema verwerven leerlingen kennis over hoe de Nederlandse Grondwet diversiteit in geloofs- en levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt. Er worden situaties besproken die mogelijk racistisch, discriminerend of stereotyperend van aard zijn. Leerlingen reflecteren op de eigen offline en online identiteit in relatie tot anderen en leren rekening te houden met de ervaringen en perspectieven van anderen.

Leerlingen ontwikkelen inzicht in overeenkomsten en verschillen in achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties en gaan daarover in gesprek. De gelijkheid van mensen, zoals vastgelegd in de Grondwet, biedt hiervoor het kader.

De school dient als oefenplaats voor het omgaan met diversiteit en inclusie. Om hier vorm aan te geven, betreft de school hier de omgeving bij. Leerlingen leren over en ontmoeten mensen met andere achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties dan hen vertrouwd zijn. Dit biedt kansen om het empathisch vermogen te versterken.

Diversiteit en identiteit richt zich bij ons op school op drie te onderscheiden zaken.

Ten eerste, we geven leerlingen kennis mee van en respect voor een diversiteit aan levensbeschouwingen en opvattingen. Identiteit en diversiteit zijn wat ons betreft gekoppelde begrippen. Onze leerlingen moeten kennis hebben van, en respect voor sociale, culturele, etnische en levensbeschouwelijke verschillen. In de Nederlandse grondwet komt diversiteit terug in artikel 1: “Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet

toegestaan.”

Bij het thema Identiteit spelen de basiswaarden een belangrijke rol: vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid, begrip voor anderen, verdraagzaamheid, autonomie, afwijzen van onverdraagzaamheid, afwijzen van discriminatie. Met het leren omgaan met culturele diversiteit wordt meer specifiek bedoeld dat “leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdsgenoten”. Deze specificatie is sinds 2006 verankerd in de wet op het primair en voortgezet onderwijs.

In de tweede plaats betrekken wij het begrip identiteit op de persoonlijke identiteit, op persoonsvorming. Het gaat daarbij om het ontdekken en ontwikkelen van de eigen persoon en persoonlijke opvattingen. Centraal staat daarbij de vragen: wie ben ik, en wat vind ik? Wij vinden het van groot belang dat onze leerlingen stevig in hun schoenen staan, dat ze duidelijke (eigen) mening hebben en dat ze ook staan voor die mening. Bij dit aspect van burgerschap gaat het bijvoorbeeld om zaken als gezondheid (gezond leven), de kijk op maatschappelijke vraagstukken en seksualiteit. In 2012 is het respecteren van diversiteit waaronder seksuele diversiteit expliciet opgenomen in de kerndoelen.

De invulling vanuit de katholieke identiteit vraagt op de derde plaats om een andere en bredere invulling van ons levensbeschouwelijk burgerschapsonderwijs. Vanuit de bredere strategische context hebben we aandacht voor thema's als de maatschappelijke evolutie, diversiteit en kansen(on)gelijkheid, inclusief onderwijs, cultureel erfgoed, levensbeschouwelijke achtergronden en andere culturen, de gemeenschap, openheid voor iedereen en persoonsontwikkeling.

Kenmerkend voor onze school is verder dat we werken met een methodiek ter bevordering van de sociaal-emotionele ontwikkeling: binnen alle thema's van ons levensbeschouwelijk burgerschapsonderwijs hebben we oog voor het katholieke karakter. Er is structureel aandacht voor christelijke hoogtijdagen (Kerstmis en Pasen). Bezoek van kerken of religieuze gebouwen is een onderdeel van ons curriculum.

Op onze school besteden we aandacht aan seksuele voorlichting. Dit doen we middels lessen uit de methode Lentekriebels.

5.6 Maatschappelijke vraagstukken

Maatschappelijke vraagstukken zijn complexe kwesties en uitdagingen binnen de samenleving die van invloed zijn op het welzijn van individuen en de gemeenschap als geheel. Deze vraagstukken hebben invloed op politiek, economie, onderwijs, gezondheidszorg, sociale rechtvaardigheid en gelijkheid.

Binnen dit conceptkerndoel staan deze vraagstukken centraal en kunnen leerlingen afwegen wat hun mogelijkheden zijn om hier iets (of juist niets) mee te doen.

Maatschappelijke vraagstukken zijn problemen die voldoen aan een aantal criteria:

- Ze hebben gevolgen voor grote groepen in de samenleving.
- Er is een gemeenschappelijke oplossing vereist; de overheid heeft hier meestal een rol in.
- Bij het vinden van een gemeenschappelijke oplossing spelen (belangen) tegenstellingen een cruciale rol.

De maatschappelijke vraagstukken waarmee we in de klas aan de slag gaan, sluiten aan op de ontwikkelingsbehoefte, ontwikkelingsmogelijkheden en leefwereld van onze leerlingen. Waar mogelijk geven we prioriteit aan actuele vraagstukken.

Bij het uitkiezen van de maatschappelijke vraagstukken houden we rekening met de wettelijke eisen en onze concrete leerdoelen in het curriculum, zodat ons aanbod een samenhangend geheel blijft. We zorgen ervoor dat de vraagstukken niet te complex zijn, maar wel ondersteunen in het aanleren van bepaalde denkprocessen zoals het zich kunnen verplaatsen in meerdere perspectieven, voorspellingen kunnen doen, keuzes kunnen beargumenteren en besluiten kunnen nemen.

5.7 Democratische betrokkenheid

Democratische betrokkenheid is belangrijk voor burgerschap. Het uitgangspunt is dat leerlingen leren om verantwoordelijk om te gaan met de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit.

Leerlingen leren bij burgerschap hoe ze in verschillende rollen, ook als leerling, kunnen bijdragen aan het vormgeven van de samenleving, waarbij democratische betrokkenheid een belangrijk middel is. Ze leren over invloed en macht, welke mogelijkheden ze hebben om invloed uit te oefenen en hoe trajecten van besluitvorming op allerlei niveaus kunnen worden vormgegeven. Ze leren belangrijke vaardigheden, zoals meningsvorming, respectvol communiceren, aanwenden van invloed, afwegen van belangen en besluitvorming. Deelname aan een democratische cultuur laat leerlingen ervaren dat hun stem gehoord en gewaardeerd wordt en dat ze kunnen bijdragen aan het vormen van de samenleving.

Leerlingen leren dat democratie niet draait om de macht van de meerderheid, maar ook zorg voor de standpunten en belangen van minderheden impliceert. Omdat democratie een vorm van bestuur is die recht probeert te doen aan diversiteit in de samenleving, oefenen leerlingen respectvol om te gaan met standpunten van minderheden en gemarginaliseerde stemmen. Democratie heeft een kracht, maar kan ook kwetsbaar zijn.

5.8 Globalisering

Dit subthema haakt aan het thema "maatschappelijke vraagstukken". De conceptkerndoelen spreken hierbij ook wel over 'planetaire vraagstukken'. Hiermee doelt men op de uitdagingen en problemen waarmee de aarde wordt geconfronteerd op het gebied van ecosysteem, klimaat en biodiversiteit. Deze vraagstukken hebben betrekking op de impact van menselijke activiteiten en de gevolgen daarvan voor de toekomstige generaties en het ecosysteem

Ons onderwijs dient de leerlingen ook voor te bereiden op de maatschappij die globaliseert. Hoe zijn we verbonden met mensen in andere delen van de wereld? Wat is internationale samenwerking en wat is de impact van ons (consumptie)gedrag op het leven van anderen elders?

Op onze school vinden we Engels een basisvak. We geven vanaf groep 7 wekelijks 60 minuten les in de Engelse taal en cultuur. Dit willen we in de toekomst uitbreiden naar de onderbouw.

We werken aan de vaardigheden spreken, luisteren en schrijven.

6 Ons aanbod en onze aanpak

6.1 Ons schoolcurriculum

Wij beschouwen burgerschap als een belangrijk en wezenlijk onderdeel van ons onderwijsprogramma. Natuurlijk komt burgerschap aan bod bij diverse andere vakken en vakonderdelen.

De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen komt iedere week gestructureerd aan bod.

Qua structuur ziet dit er als volgt uit:

In week 1 en week 2 (De Gouden Weken) van het nieuwe schooljaar vindt er elke dag een activiteit plaats die gericht is op de groepsdynamiek en een activiteit die hoort bij de aanpak Vier 't Geluk. De week na een vakantie van minimaal twee weken vindt er elke dag een activiteit plaats die gericht is op de groepsdynamiek en een herhaling van Vier 't Geluk.

Wekelijks

Groepsdynamiek: wekelijks 1 activiteit. Vanuit de database wordt een activiteit gekozen die passend is bij de groep.

Tijd: minimaal 30 minuten

Vier 't Geluk: wekelijks, zie hieronder

Tijd: maandag 15 minuten voor opstart gedragsdoel, vrijdag 15 minuten klassenvergadering + dagelijks 5 minuten evalueren

Op maandag wordt gestart met het doel van de week. Dit kan per groep verschillend zijn. Er wordt gekeken naar de behoeften van de leerlingen in de klas. Het doel wordt met de leerlingen besproken en zichtbaar gemaakt op het doelenbord. Gedurende de dag helpt de leerkracht de kinderen om het positieve gedrag te laten zien.

Elke dag om 13.55 uur wordt het gedragsdoel geëvalueerd. Bij wie heb jij vandaag gezien dat het gedrag goed gelukt is? De dag wordt positief afgesloten.

Op vrijdag wordt het gedragsdoel in een klassenvergadering geëvalueerd.

Daarnaast hanteren wij de cultuuragenda waarbij burgerschap centraal staat. Zie bijlagen.

6.2 Toetsing en afsluiting [Variant-1]

6.3 Ons schoolcurriculum [Variant-2]

7 Kwaliteitscultuur

7.1 Cultuur en structuur op school

Elke school heeft een visie en doelen vastgesteld voor goed burgerschapsonderwijs. Vanzelfsprekend is het noodzakelijk dat de leerkrachten de doelen realiseren. Dat gaat niet vanzelf. Daarom hebben wij een stichtingsbrede kwaliteitscultuur en -structuur ingericht die ondersteunend is aan het (burgerschaps)onderwijs.

De schoolleiding zorgt ervoor, dat de visie en de doelen bekend zijn, en dat de leraren gestalte kunnen geven aan de doelen. Dit wordt gemonitord en bijgeschoold, voor continue professionalisering. Het schoolteam werkt planmatig samen om op een correcte wijze vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Waar nodig en mogelijk betrekken we externe deskundigen, ouders en/of leerlingen bij gezamenlijke leer- en verbeteractiviteiten.

De structuur gericht op burgerschap is als volgt:

- Drie collega's nemen deel aan de bovenschoolse Burgerschapwerkgroep.
- Zij zijn ook onderdeel van de werkgroep Burgerschap. De bovenschoolse input wordt in deze werkgroep gedeeld. Vanuit hier maken de collega's de vertaalslag naar Basisschool de Vossenberg.
- Er vindt ook overleg met directie plaats over bovenstaande.

7.2 Personeelsbeleid

Het thema Burgerschap is een wezenlijk onderdeel van ons personeelsbeleid. Onze gesprekkencyclus bestaat uit (1) zelfevaluatie, (2) opstellen plan van aanpak, (3) observaties en nagesprekken, (4) ontwikkelgesprekken en (5) beoordelingsgesprekken. Burgerschap is een thema bij alle onderdelen van de gesprekkencyclus. De leerkrachten evalueren jaarlijks of ze voldoende in staat zijn om goed burgerschapsonderwijs te verzorgen. Ze stellen – in samenspraak met collega's – actiepunten vast, gericht op het verbeteren van hun lesgeven in burgerschap. Tenslotte is het geven van burgerschapsonderwijs een thema bij de observaties en de ontwikkel- en beoordelingsgesprekken.

7.3 Specialismen

8 Zorg voor kwaliteit

8.1 Algemeen

Op onze school streven we ernaar om kwalitatief goed burgerschapsonderwijs te verzorgen. Onze uitgangspunten zijn:

- Ons burgerschapsonderwijs voldoet aan wettelijke eisen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de verwachtingen van de samenleving (zie het waarderingskader van de Inspectie van het Onderwijs)
- Ons burgerschapsonderwijs is doelgericht
- Wij zorgen ervoor dat er samenhang is in ons burgerschapsonderwijs
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de behoeften van de leerlingen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij wat wij zelf belangrijk vinden
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze visie
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze mens- en maatschappijvisie

8.2 Kwaliteitszorg

Onder kwaliteitszorg verstaan we het vaststellen en realiseren van onze doelen, het meten of onze doelen in voldoende mate zijn bereikt en tenslotte het borgen of verbeteren van onze kwaliteit. In dit document hebben we onze missie, onze visie, onze kernwaarden en onze doelen voor burgerschap vastgesteld. Ieder doel hebben we nader uitgewerkt en voorzien van kenmerken.

Daarnaast beschikken we over een aantal kwaliteitskaarten die de doelen beschrijven voor een bepaald aspect (thema):

1. De kwaliteitskaart Burgerschap (in ontwikkeling)
2. De kwaliteitskaart Pedagogische Huisstijl

Om de kwaliteit van Burgerschap op Basisschool de Vossenbergh te kunnen borgen, werken we met een inhoudelijke werkgroep Burgerschap. Zij werken met ambitieplannen. Zie bijlagen voor ambitieplan 1 van schooljaar 2024-2025.

8.3 Monitoring Burgerschap

9 Taakverdeling

9.1 Verantwoording, evaluatie en dialoog op onze school

Het realiseren van goed, doelgericht en samenhangend burgerschapsonderwijs vraagt focus van ons team en daarom om een heldere taakverdeling.

De onderstaande tabel geeft een overzicht

Wat	Wie	Wanneer
Meting Basiskwaliteit	Directeur	1 x per twee jaar - april
Meting Burgerschap (Quick Scan)	Directeur	1 x per vier jaar - april
Meting Schooldiagnose Burgerschap	Directeur	1 x per vier jaar - april
Afname vragenlijst Burgerschap (1 x per 2 jaar)	Directeur	April
Afname LOVS Leerling in Beeld	Leerkrachten KC-ers	2 x per jaar
Afname Vragenlijst Sociale Veiligheid Leerlingen	KC-ers	1 x per jaar (nov) Evt tweede afname in april
Afname Vragenlijst Diversiteit	Ouders en Leerlingen	1 x per vier jaar - april
Dialoog met bestuur in de PDCA Doelgesprek Schoolbezoek Eindgesprek	Directeur	okt feb juni
Burgerschap en jaarplan	Directeur	Juli
Burgerschap en schoolgids	Directeur	Juli
Vaststellen van maatschappelijke vraagstukken	Werkgroep	Juni
Redigeren van het beleidsstuk (1 x per jaar)	Werkgroep	Juni
Invullen van het curriculum	Leraren	
Bijhouden documenten Burgerschap	Leraren	
Evaluatie Burgerschap	Werkgroep en Team	Juni

10 Uitwerking van ons curriculum

10.1 Inleiding

10.2 Onze lessen burgerschapsonderwijs

Burgerschapsaanbod Vossenbergh

Duurzame ontwikkeling

Leerlingen zijn bewust bezig met hun eigen ecologische voetafdruk en kennen de gevolgen op mondiaal niveau.

Aanbod	
1/2	- Thema over duurzaamheid en klimaat - Knutselen met kosteloos materiaal
3/4	- Knutselen met kosteloos materiaal
5/6	- Deelname aan 'Landelijke Opschoondag' op 22 maart 2025
7/8	- Jaarlijkse schoonmaakactie bij Paaspop met groep 8 (niet in schooljaar 2024/2025 i.v.m. meivakantie)
School Breed	- Speelplaats met natuurlijk materiaal - Schoolplein wordt onderhouden door Stichting Philadelphia - Kwaliteitskaart Vier 't Geluk - Vier 't Geluk > 'Ik ga netjes om met materialen van mezelf, anderen en de school' - Vier 't Geluk > 'Ik ruim mijn spullen op en laat de werkplek netjes achter' - Scheiden van restafval en papier voor de kinderen - Scheiden van restafval, plastic en papier voor de leerkrachten - Thema's van Staal (zie handleiding per jaargroep) - Aandacht besteden aan zuinig omgaan met materiaal, met water omgaan en afval scheiden - We stimuleren het gebruik van een broodtrommel en een herbruikbare beker

Identiteit en diversiteit

Leerlingen erkennen dat er verschillen tussen mensen zijn, maar behandelen ieder mens respectvol en gelijkwaardig. Ze durven daarover gesprekken aan te gaan vanuit een oprechte nieuwsgierige houding, zonder oordeel en met een eigen mening.

Aanbod	
1/2	- Project Familie - Cultuur: De Grote Kleine Voorleeshow 'Fred het hert' over meningsvorming, samenwerking en reflectie (30-10-2024) - Cultuur: 'Overgisteren' over identiteit (14-01-2025 en 04-02-2025) - Cultuur: 'Een koffer vol film' over denk- en handelwijze (03-04-2025)
3/4	- Thema Gezin en familie - Cultuur: Voorleeshow 'Neehoorn' over op je plek voelen (09-01-2025) - Cultuur: 'Voor even' over analyseren, experimenteren en reflecteren (17-02-2025) - Cultuur: 'Van Ganzenveer tot I-pad' over identiteit, globalisering en diversiteit (31-03-2025) - Cultuur: 'Hoe dan?' over samenwerk en reflecteren (22-05-2025)
5/6	- Jeugdjournaal - Cultuur: Voorleeshow 'Neehoorn' over op je plek voelen (09-01-2025) - Cultuur: 'Voor even' over analyseren, experimenteren en reflecteren (17-02-2025)
7/8	- Musical - Wie ben ik? – project - Jeugdjournaal - Dag met mensen met een beperking - Cultuur: Rhythmix over samenwerken, saamhorigheid, verschillen en overeenkomsten (15-11-2024)
School Breed	- Kwaliteitskaart Vier 't Geluk - Vier 't Geluk > 'Ik begrijp dat een andere leerkracht het anders doet' - Vier 't Geluk > 'Ik behandel een ander zoals ik zelf ook behandeld wil worden' - Vier 't Geluk > 'Ik geef duidelijk mijn grenzen aan en respecteer de grenzen van een ander' - Vier 't Geluk > 'Ik mag mezelf zijn, iedereen is uniek' - Vier 't Geluk > 'Ik laat iedereen in zijn/haar waarde' - Jaarlijkse sponsorloop voor het goede doel - Lentekriebels - Denkers en Makers (vanaf groep 5) - Kangoeroegroep (vanaf groep 5) - Schoolband - Taalklas - Kinderboekenweek 'Lekker Eigenwijs' - Er zijn potloden in allerlei huidskleuren

Wereldperspectieven en globalisering

Leerlingen zijn zich bewust van verschillen en overeenkomsten tussen culturen, geloofsovertuigingen en wereldperspectieven.

Aanbod	
1/2	
3/4	- Cultuur: 'Van Ganzenveer tot I-pad' over identiteit, globalisering en diversiteit (31-03-2025)
5/6	- Groep 5 – 1 Ander festival – kennismaken met diverse wereldculturen met nadruk op begrippen als tolerantie, compassie, respect en nieuwsgierigheid
7/8	- Cultuur: Expeditie Heilige huisjes (26-05-2025 en 27-05-2025) - Woordenschatlessen voor Engels - Groep 7 – 1 Ander festival – kennismaken met diverse wereldculturen met nadruk op begrippen als tolerantie, compassie, respect en nieuwsgierigheid
School Breed	- Multiculturele feestkalender inclusief boek met uitgebreide beschrijving van meer dan 100 feest- en gedenkdagen in Nederland - Sinterklaasateliers (05-12-2024) - Kerstdiner (19-12-2024) - Kerstateliers (20-12-2024) - Carnavalsviering (28-02-2025) - Paaspopviering (18-04-2025) - Kunstweken (na de meivakantie) - Lentekriebels

Democratie, macht, vrijheid en gelijkheid

Leerlingen kennen de democratische rechtstaat waarin we leven, kennen ook andere vormen van staatsinrichting en wat dat betekent.

Aanbod	
1/2	
3/4	- Helpende handjes
5/6	- EBC Kinderraad - Helpende handjes - Jeugdjournaal
7/8	- EBC Kinderraad - Helpende handjes - Jeugdjournaal - Lesprogramma Verkiezingen - Lesprogramma Prinsjesdag - Bezoek stemlokaal in de school - Democracy (om het jaar)
School Breed	- Kwaliteitskaart Vier 't Geluk - Kwaliteitskaart Stopaanpak - Gouden en zilveren weken voor groepsvorming

Mensenrechten

Leerlingen gaan op een respectvolle manier gaan met elkaar om en zijn zich bewust van de gevolgen van hun keuzes op anderen.

Aanbod	
1/ 2	- Leerkrachten besteden veel aandacht aan dagelijkse routine en groepsafspraken
3/4	- Cultuur: 'Op stap met Jet en Jan' (12-03-2025) - Cultuur: 'Dansvoorstelling Sorry' over omgaan met elkaar en gedrag (16-06-2025)
5/6	- Cultuur: 'Op stap met Jet en Jan' (12-03-2025) - Cultuur: 'Dansvoorstelling Sorry' over omgaan met elkaar en gedrag (16-06-2025) - Jeugdjournaal
7/8	- 80 jaar vrijheid – OMG project Meijerijstad (02-09-2024 t/m 14-09-2024) - Basispakket educatie OMG project (02-09-2024 t/m 14-09-2024) - Voorstelling 'Van Horen Zeggen' over moed, strijd en menselijkheid (09-09-2024) - Bezoek Basecamp (17-09-2024) - Veteraan in de klas (19-09-2024) - Jeugdjournaal
School breed	- Kwaliteitskaart Vier 't Geluk - Kwaliteitskaart Stopaanpak - Inzet Herstelkaart - Gouden en zilveren weken voor groepsvorming - Rots en water training - Inzet groepsgeluk

11 Activiteitenoverzicht van de school

11.1 Activiteiten Burgerschap

Wij ontwikkelen Burgerschap via onze methodes, met behulp van specifieke lessen, maar ook via een flink aantal meer losse activiteiten. Deze activiteiten zijn wel gekoppeld aan (o.a.) onze schooldoelen. Daardoor zorgen wij voor doelgerichtheid en samenhang. Voor de invulling hebben wij gebruik gemaakt van ons overzicht van kerndoelen, schooldoelen, competenties en basiswaarden (zie bijlage - Onze aanpak)